

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. liepos 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Žemės ūkis — Bendra žemės ūkio politika — Bendrosios išmokos schema — Reglamentas (EB) Nr. 1782/2003 — 44 straipsnio 2 dalis — Reglamentas (EB) Nr. 73/2009 — 34 straipsnio 2 dalies a punktas — „Reikalavimus atitinkančio hektaro“ sąvoka — Su kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takais besiribojančios saugos juostos — Naudojimas žemės ūkio veiklai — Atitiktis reikalavimams — Nepagrįstai suteiktos žemės ūkio pagalbos susigrąžinimas“

Byloje C-684/13

dėl *Vestre Landsret* (Danija) 2013 m. gruodžio 16 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2013 m. gruodžio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Johannes Demmer

prieš

Fødevareministeriets Klagecenter

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai S. Rodin, A. Borg Barthet (pranešėjas), E. Levits ir M. Berger,

generalinis advokatas N. Wahl,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- J. Demmer, atstovaujamo *advokat* G. Lund,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning, padedamo *advokat* R. Holdgaard,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos I. Chalkias ir O. Tsirkinidou,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos H. Kranenborg ir L. Grønfeltd,

* Proceso kalba: danų.

susipažinęs su 2015 m. vasario 26 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001 (OL L 270, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), 44 straipsnio 2 dalies, 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančio Reglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006, (EB) Nr. 378/2007 ir panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1782/2003 (OL L 30, p. 16 ir klaidų ištaisymai, OL L 43, 2010, p. 7 ir OL L 130, 2013, p. 60), 34 straipsnio 2 dalies a punkto ir 137 straipsnio ir 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 796/2004, nustatančio išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Reglamente Nr. 1782/2003 (OL L 141, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 44 t., p. 243), iš dalies pakeistame 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2184/2005 (OL L 347, p. 61), įgyvendinimo taisykles (toliau – Reglamentas Nr. 796/2004), 73 straipsnio 4 ir 5 dalių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant J. Demmer ir *Fødevareministeriets Klagecenter* (Maisto ministerijos skundų centras, toliau – *Klagecenter*) ginčą dėl žemės plotų, kurie naudojami sausojo pašaro gamybai ir ribojasi su Skriudstrupo oro bazės (*Flyvestation Skrydstrup*, Danija) ir Alborgo oro uosto (*Aalborg Lufthavn*, Danija) kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takais, atitikties pagalbos, skirtos pagal bendrosios išmokos schemą, reikalavimams.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1782/2003

- 3 Reglamento Nr. 1782/2003 21 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Bendros žemės ūkio politikos paramos schemose numatytas tiesioginis pajamų rėmimas siekiant užtikrinti tinkamą žemės ūkio bendruomenės gyvenimo lygį. Šis tikslas yra glaudžiai susijęs su kaimo vietovių išlaikymu. <...>“

- 4 Šio reglamento 1 straipsnyje nustatyta:

„Šis reglamentas nustato:

<...>

— ūkininkų pajamų rėmimą (toliau – bendrosios išmokos schema),

<...>“

- 5 Remiantis minėto reglamento 2 straipsnio b ir c punktais, jame vartojamos tokios sąvokų apibrėžtys:
- „b) „valda“ – tai visi ūkininko valdomi gamybos vienetai, esantys tos pačios valstybės narės teritorijoje;
 - c) „žemės ūkio veikla“ – tai žemės ūkio produktų gamyba ir auginimas, įskaitant derliaus nuėmimą, melžimą, gyvūnų veisimą ir ūkinės paskirties gyvūnų laikymą ar žemės išlaikymą geroje agrarinėje ir aplinkosauginėje būklėje, kaip nustatyta 5 straipsnyje“.

- 6 Šio reglamento 43 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„Nepažeisdamas 48 straipsnio, ūkininkas gauna teisę į išmoką už hektarą, kuri apskaičiuojama padalijant referencinę sumą iš visų hektarų, už kuriuos referenciniu laikotarpiu buvo suteikta teisė gauti VI priede išvardytas tiesiogines išmokas, skaičiaus trejų metų vidurkio.“

- 7 Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Teisė į išmoką, susieta su reikalavimus atitinkančiu hektaru, suteikia teisę gauti nustatyto dydžio išmoką.

2. „Reikalavimus atitinkantis hektaras“ – tai valdos žemės ūkio paskirties žemė, kurioje yra ariamoji žemė ir daugiametė ganykla, išskyrus daugiametėmis kultūromis apsėtus plotus, miškus ar ne žemės ūkio veiklai naudojamus plotus.“

Reglamentas Nr. 73/2009

- 8 Reglamentu Nr. 73/2009 nuo 2009 m. sausio 1 d. panaikintas ir pakeistas Reglamentas Nr. 1782/2003.
- 9 Reglamento Nr. 73/2009 49 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Valstybės narės suteikdamos pirmąsias teises į išmokas padarė kai kurių klaidų, kurių padarinys – išmokėtos labai didelės išmokos ūkininkams. Paprastai dėl tokio pažeidimo turi būti taikoma finansinė korekcija tol, kol bus įgyvendintos korekcinės priemonės. Tačiau atsižvelgiant į tai, kiek praėjo laiko nuo tada, kai buvo suteiktos pirmosios teisės į išmokas, dėl būtinos korekcijos valstybėms narėms atsirastų pernelyg didelių teisinių ir administracinių suvaržymų. Todėl siekiant teisinio tikrumo, turėtų būti sureguliuotas tokių išmokų skyrimas.“

- 10 Remiantis šio reglamento 2 straipsniu, jame vartojamos tokios sąvokų apibrėžtys:

„<...>

- b) „valda“ – visi gamybos vienetai, kuriuos valdo ūkininkas ir kurie yra vienos valstybės narės teritorijoje;
- c) „žemės ūkio veikla“ – žemės ūkio produktų gamyba, auginimas, įskaitant derliaus nuėmimą, melžimas, gyvulių veisimas ir ūkinių gyvulių laikymas arba geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės išlaikymas, kaip nustatyta 6 straipsnyje;

<...>

- h) „žemės ūkio paskirties žemė“ – ariamoji žemė, daugiametės ganyklos arba daugiametės kultūros.“

11 Minėto reglamento 34 straipsnyje numatyta:

„1. Parama pagal bendrosios išmokos schemą ūkininkams teikiama, kai jie pasinaudoja teise į išmoką už reikalavimus atitinkantį hektarą. Pasinaudojus teisėmis į išmokas, suteikiama teisė gauti jose nustatytas sumas.

2. Šioje antraštėje „reikalavimus atitinkantis hektaras“ yra:

a) valdos žemės ūkio paskirties žemė ir miško kirtimo atžalynais (KN kodas ex 0602 90 41) apsodinti plotai, kurie naudojami žemės ūkio veiklai arba, kai plotai naudojami ne tik žemės ūkio veiklai, daugiausia naudojami žemės ūkio veiklai <...>

<...>

Komisija 141 straipsnio 2 dalyje nurodyta tvarka nustato išsamias reikalavimus atitinkančių hektarų naudojimo ne žemės ūkio veiklai taisykles.

Išskyrus *force majeure* ar išskirtinių aplinkybių atveju, hektarai turi atitikti paramos skyrimo sąlygas visus kalendorinius metus.“

12 Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnyje nustatyta:

„1. Teisės į išmokas, paskirtos ūkininkams iki 2009 m. sausio 1 d., laikomos teisėtomis ir tinkamomis nuo 2010 m. sausio 1 d.

2. 1 dalis netaikoma teisėms į išmokas, paskirtoms ūkininkams pagal neteisingais faktais pagrįstas paraiškas, išskyrus atvejus, kai ūkininkas iš tikrųjų negalėjo aptikti tokios klaidos.

<...>“

Reglamentas (EB) Nr. 795/2004

13 Remiantis 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 795/2004, nustatančio išsamias bendrosios išmokos schemas, pateiktos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003 (OL L 141, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 44 t., p. 226, ir klaidų ištaisymas, OL L 280, 2007, p. 31), 2 straipsnio a punktu, „žemės ūkio paskirties žemė“ – tai bendras ariamos žemės, daugiamečių ganyklų ir daugiamečių kultūrų plotas“.

Reglamentas (EB) Nr. 370/2009

14 2009 m. gegužės 6 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 370/2009, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 795/2004 (OL L 114, p. 3), 3 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Reglamento <...> Nr. 795/2004 3b straipsnio nuostatos dėl atitikties reikalavimams yra pasenusios ir todėl turėtų būti panaikintos. Tačiau Reglamento <...> Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punkte taip pat numatoma, kad reikalavimus atitinkantys hektarai gali būti naudojami ne žemės ūkio veiklai. Turėtų būti nustatyta visoms valstybėms narėms taikoma kriterijų sistema.“

- 15 Reglamento Nr. 370/2009 1 straipsnio 3 punktu į Reglamentą Nr. 795/2004 buvo įterptas taip suformuluotas 3c straipsnis:

„Taikant Reglamento <...> Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, jei valdos žemės ūkio paskirties žemė yra naudojama ir ne žemės ūkio veiklai, tas plotas laikomas daugiausia naudojamu žemės ūkio veiklai tuo atveju, kai ne žemės ūkio veiklos intensyvumas, pobūdis, trukmė ir pasirinktas laikas itin netrukdo vykdyti žemės ūkio veiklos.

Valstybės narės nustato pirmosios pastraipos įgyvendinimo jų teritorijoje kriterijus.“

- 16 Remiantis Reglamento Nr. 370/2009 2 straipsniu, jis taikomas nuo 2009 m. sausio 1 dienos.

Reglamentas Nr. 796/2004

- 17 Remiantis Reglamento Nr. 796/2004 2 straipsniu:

„<...> vartojami šie sąvokų apibrėžimai:

- 1) „ariama žemė“ – tai augalininkystei naudojama žemė ir atidėta žemė ar išlaikoma pagal geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės reikalavimus žemė <...>;

<...>

- 2) „daugiametė ganykla“ – tai žemė, kurioje natūraliai (t. y. nesėjama) auga žolė ar kitokie žoliniai pašarai arba ji yra auginama (t. y. pasėta) ir kuri penkeriems ar daugiau metų nėra įtraukta į ūkio sėjomainą; <...>

<...>“

- 18 Šio reglamento 12 straipsnyje nustatyta:

„1. Bendrojoje paraiškoje nurodoma visa pagalbos skyrimo reikalavimų atitikimui nustatyti reikalinga informacija, visų pirma:

<...>

- d) detalės, leidžiančios nustatyti visų ūkyje turimų žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimą, jų plotą nurodant hektarais dviejų ženklų po kablelio tikslumu, jų vietą ir, kai taikoma, jų panaudojimą, taip pat nurodoma, ar žemės ūkio paskirties sklypas yra drėkinamas;

<...>

- f) ūkininko pareiškimas, kad jis yra susipažinęs su pagalbos skyrimo reikalavimais.

<...>

4. Pateikdamas paraišką, ūkininkas pakoreguoja 2 ir 3 dalyse nurodytą iš anksto atspausdintą formą, jeigu atsirado pakeitimų, visų pirma susijusių su teisių į išmokas perdavimu remiantis Reglamento <...> Nr. 1782/2003 46 straipsniu, arba jeigu iš anksto atspausdintoje formoje yra neteisingos informacijos.

<...>“

19 Reglamento Nr. 796/2004 24 straipsnyje nurodyta:

„1. Reglamento <...> Nr. 1782/2003 23 straipsnyje nurodytais administraciniais patikrinimais įmanoma nustatyti toliau išvardytus pažeidimus, visų pirma automatiškai aptikti pažeidimus, naudojantis kompiuterinėmis priemonėmis, įskaitant kryžminius patikrinimus:

<...>

c) neatitikimą tarp bendrojoje paraiškoje deklaruotų žemės ūkio paskirties sklypų ir referencinių sklypų, užfiksuotų žemės ūkio paskirties sklypų identifikacinėje sistemoje, patikrinant, ar tie plotai apskritai atitinka pagalbos skyrimo reikalavimų kriterijus;

<...>“

20 Šio reglamento 73 straipsnyje numatyta:

„1. Jeigu ūkininkas gauna pernelyg didelę išmoką, jis grąžina atitinkamą sumą ir palūkanas, apskaičiuotas pagal straipsnio 3 dalį.

<...>

4. Straipsnio 1 dalyje nurodytas grąžinimo įpareigojimas netaikomas, jeigu išmoka buvo netinkamai skirta dėl kompetentingos arba kitos institucijos padarytos klaidos ir jeigu tokios klaidos ūkininkas pagrįstai galėjo neaptikti.

Tačiau jeigu klaida yra susijusi su faktiniais elementais, kurie yra svarbūs atitinkamai išmokai skaičiuoti, pirmoji pastraipa taikoma tikrai tuomet, jei apie sprendimą dėl susigrąžinimo nebuvo pranešta per 12 mėnesių nuo išmokėjimo datos.

5. Straipsnio 1 dalyje nurodytas grąžinimo įpareigojimas netaikomas, jeigu nuo pagalbos išmokėjimo dienos iki pirmojo kompetentingos institucijos pranešimo pateikimo pagalbos gavėjui apie netinkamą pagalbos išmokėjimą praėjo daugiau kaip dešimt metų.

Tačiau pirmojoje pastraipoje nurodytas laikotarpis apribojamas iki ketverių metų, jeigu pagalbos gavėjas elgėsi sąžiningai.

<...>“

21 Reglamento Nr. 796 /2004 73a straipsnyje nustatyta:

„1. Jei pagal Reglamentą <...> Nr. 795/2004 ūkininkams skyrus teises į išmokas yra nustatoma, kad tam tikros teisės į išmokas buvo skirtos nepagrįstai, atitinkamas ūkininkas turi nepagrįstai skirtą teisę perduoti Reglamento <...> Nr. 1782/2003 42 straipsnyje nurodytam nacionaliniam rezervui.

<...>

Laikoma, kad nepagrįstai suteiktos teisės nebuvo skirtos *ab initio*.

<...>

4. Nepagrįstai išmokėtos išmokos turi būti grąžinamos pagal 73 straipsnio nuostatas.“

Danijos teisė

- 22 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Danijoje reikalavimus aerodromų saugos juostoms nustatė *Trafikstyrelsen* (sausumos, jūrų ir oro transporto institucija), priėmusi Civilinės aviacijos taisykles (*Bestemmelser for Civil Luftfart*).
- 23 Saugos juosta jose apibrėžta kaip nustatyta sritis, kurios paskirtis sumažinti žalos nuo tako nuredėjusiam orlaiviui grėsmę ir apsaugoti orlaivį jam kylant ir leidžiantis virš šios srities.
- 24 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi teismo, saugos juostų eksploatavimo nuostatos įtvirtintos 2005 m. sausio 31 d. Civilinės aviacijos taisyklėse 3-16 dėl priemonių orlaivio susidūrimo su paukščiais ar gyvūnais aerodromuose grėsmei sumažinti, kuriose, be kita ko, numatyta:

„5.2.2.

Žemės sklypų, kurie nepadengti kietąja dangą, esančių aerodromo teritorijoje šalia kilimo ir tūpimo tako ar takų ir ne daugiau kaip 150 m atstumu nuo jų ribų:

- a) Žemė apželdinama žole <...>

<...>

5.2.3.

Žemės sklypų, kurie nepadengti kietąja dangą, esančių aerodromo teritorijoje 150–300 m atstumu nuo kilimo ir tūpimo tako ar takų ribų:

- a) Žemė naudojama žolei auginti, išskyrus tuos atvejus, kai dėl natūralios augmenijos, pvz., šilajų, ji tampa gana nepatraukli paukščiams ar gyvūnams.
- b) Žemė gali būti naudojama javams auginti, tik pasikonsultavus su konsultantu. <...>

5.2.4.

Žemės sklypai, kurie nepadengti kietąja dangą, esantys aerodromo teritorijoje daugiau kaip 300 m atstumu nuo kilimo ir tūpimo tako ar takų ribų, gali būti naudojami žemės ūkio veiklai tik pasikonsultavus su konsultantu.

<...>

6.4.1.

Eksploatuojant žemę reikia atsižvelgti į šiuos aspektus:

- a) Kilimo ir tūpimo bei riedėjimo takuose, nepadengtuose žvyru ar kietąja dangą, nuolatinis žolės aukštis turi būti ne daugiau kaip 20 cm <...>
- b) Už a papunktyje nurodytų teritorijų ribų, tačiau 5.2.2 punkte numatytų teritorijų ribose turi būti stengiamasi nuolat palaikyti žolės aukštį ne mažesnę kaip 20 cm ir ne didesnę kaip 40 cm <...>

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 25 1999 m. gruodžio 21 d. ir 2000 m. gegužės 10 d. J. Demmer sudarė sutartis atitinkamai su Alborgo oro uostu ir Skriudstrupo oro baze dėl jų teritorijose esančių žemės plotų nuomos.

- 26 Minėtose sutartyse numatyta, kad J. Demmer, kaip nuomininkas, įgyja teisę už nuomos mokesčių tose sutartyse numatytomis sąlygomis aptariamuose žemės plotuose pjauti ir naudoti žolę.
- 27 Remiantis su Alborgo oro uostu sudaryta sutartimi, J. Demmer turėjo pranešti nuomotojui, kada jam reikia patekti į nuomojamus žemės plotus, o ginkluotosios pajėgos galėjo be jokių apribojimų naudoti arba leisti kitiems naudoti minėtus plotus bet kokioms karinėms pratyboms.
- 28 Be to, toje sutartyje numatyta, kad tręšti turi būti pradedama ne anksčiau kaip balandžio mėn., o tręšimą turi būti įmanoma nedelsiant sustabdyti, jeigu manoma, kad jį tęsiant kils pavojus skrydžių saugai.
- 29 Be to, nuomininkas privalėjo nupjauti žolę, kol ji neužaugo tokia aukšta, kad, vietos karinės vadovybės manymu, labai trukdytų karinėms pratyboms.
- 30 Galiausiai minėtoje sutartyje nustatyta, kad nuo 2005 m. sausio 1 d. nuomininkas privalo naudoti atitinkamus žemės plotus taip, kad įgytų teisę gauti išmokas.
- 31 Su Skriudstrupo oro baze sudarytoje sutartyje numatyta, kad vejos priežiūra apima jos tręšimą cheminėmis trąšomis, pjovimą ir volavimą.
- 32 J. Demmer, be kita ko, turėjo palei kilimo, tūpimo ir riedėjimo takus nupjauti žolę iki 15 cm aukščio, naudodamas įrenginius, kuriais galima pjauti kuo arčiau instaliuotų įrenginių. Žolė turėjo būti pjaunama pagal poreikį skrydžių valdymo tarnybos prašymu, o per paskutinį žolės pjovimą spalio arba lapkričio mėn. žolė turėjo būti nupjauta visiškai.
- 33 Su takais besiribojančiose zonose žolė turėjo būti pjaunama pagal poreikį, pirmą kartą – nuo gegužės 1 d. iki liepos 15 d., o vėliau – skrydžių valdymo tarnybai paprašius.
- 34 Apie prašymą nupjauti žolę kilimo ir tūpimo takuose bei su jais besiribojančiose zonose nuomotojas privalėjo pranešti prieš penkias darbo dienas. Žolė turėjo būti pradedama pjauti nurodytu metu ir pjaunama, kol darbas baigiamas; nuomininkas privalėjo nupjautą žolę pašalinti iškart po pjovimo.
- 35 Be to, veja turėjo būti voluojama kiekvieną pavasarį, o vėliau – skrydžių valdymo tarnybai paprašius; voluojama po 30 m iš kiekvienos pagrindinių ir paralelinių kilimo ir tūpimo takų pusės.
- 36 J. Demmer buvo leidžiama tręšti cheminėmis trąšomis tiek, kiek to reikia siekiant panaudoti nupjautą žolę, tačiau ne anksčiau kaip kovo mėn. pabaigoje. Tačiau buvo draudžiama nuomojamuose žemės plotuose naudoti pesticidus.
- 37 Galiausiai J. Demmer privalėjo atsižvelgti į reikalavimus, susijusius su skrydžių vykdymu, ir laikytis nurodymų ir draudimų, kuriuos galėjo priimti skrydžių valdymo tarnyba arba oro bazės administracija.
- 38 2005 m. balandžio 25 d. J. Demmer pateikė paraišką dėl dalyvavimo bendrosios išmokos schemoje, kurioje nurodė, kad bendras žemės plotas Skriudstrupo oro bazėje iš viso sudaro 232,65 hektaro, o Alborgo oro uoste – iš viso 317 hektarų.
- 39 *Direktoratet for Fødevarerhverv* (Maisto pramonės agentūra) 2006 m. gegužės 29 d. sprendimu skyrė J. Demmer teises į išmokas, kurios apskaičiuotos pagal toje paraiškoje deklaruotus žemės plotus, ir jam už 2005 metus buvo skirta atitinkama pagalbos suma.
- 40 Vėliau 2006 m. vasario 1 d. J. Demmer perleido Danijos ginkluotosioms pajėgoms teises į išmokas, susijusias su Alborgo oro uosto teritorijoje esančiais žemės plotais.

- 41 2006–2009 metais J. Demmer ir toliau gavo pagalbą pagal bendrosios išmokos schemą už Skriudstrupo oro bazės teritorijoje esančius žemės plotus.
- 42 2008 m. lapkričio 24 d. raštu J. Demmer pranešta, kad atlikus Danijos žemės ūkio paskirties žemės sklypų registro patikrą, kai kurie žemės plotai, kurie buvo deklaruoti pagal bendrosios išmokos schemą, sumažinti arba išbraukti iš registro, t. y. Alborgo oro uosto atveju žemės plotas sumažintas iki 166,48 hektaro, o Skriudstrupo oro bazės atveju – iki 218,03 hektaro, nes saugos juostų negalima laikyti aptariamoms pagalbos reikalavimus atitinkančiais žemės plotais. Be to, J. Demmer pranešta, kad paraiškos, pateiktos dėl ankstesnių metų, bus nagrinėjamos iš naujo, paskui perskaičiuotos teisės į išmokas.
- 43 2011 m. gegužės 2 d. sprendimu J. Demmer teisės į išmokas buvo sumažintos ir nurodyta grąžinti nepagrįstai išmokėtą pagalbos sumą. Atskiru tos pačios dienos sprendimu J. Demmer paraiškoje dėl 2010 m. deklaruoti žemės plotai taip pat buvo sumažinti nuo 319,43 hektaro iki 96,11 hektaro.
- 44 J. Demmer abu šiuos sprendimus apskundė *Klagecenter*; šis 2012 m. gegužės 15 d. ir 2012 m. birželio 12 d. sprendimais paliko juos galioti.
- 45 2012 m. lapkričio 13 d. J. Demmer pareiškė ieškinį dėl abiejų *Klagecenter* sprendimų.
- 46 Manydamas, kad sprendimas pagrindinėje byloje priklauso nuo Sąjungos teisės išaiškinimo, *Vestre Landsret* (Vakarų apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. a) Ar reikalavimas, kad žemės ūkio paskirties žemė nebūtų naudojama „ne žemės ūkio veiklai“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį, ir reikalavimas, kad žemės ūkio paskirties žemė būtų naudojama „žemės ūkio veiklai arba <...> daugiausia naudojama žemės ūkio veiklai“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, turi būti aiškinami taip, kad paramos skyrimo sąlyga yra tokia, jog pagrindinė žemės paskirtis turi būti naudojimas žemės ūkio veiklai?
- b) Jeigu Teisingumo Teismas atsakytų į šį klausimą teigiamai, jo prašoma patikslinti, į kokius kriterijus reikia atsižvelgti sprendžiant, kuri paskirtis yra „pagrindinė“ tais atvejais, kai žemė vienu metu naudojama kelioms skirtingoms paskirtims?
- c) Jeigu Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakytų teigiamai, taip pat prašoma nurodyti, ar atitinkamais atvejais tai reiškia, kad kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takų saugos juostos oro uostuose, kurios yra oro uosto dalis ir kurioms taikomos specialios taisyklės ir apribojimai, kaip nagrinėjamieji šioje byloje, susiję su žemės naudojimu, tačiau kurios dar naudojamos pjauti žolei, iš kurios gaminamos pašaro granulės, pagal savo pobūdį ir naudojimą atitinka paramos skyrimo reikalavimus pagal minėtas nuostatas?
2. Ar reikalavimas, kad žemės ūkio paskirties žemė būtų dalis ūkininko „valdos“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, turi būti aiškinamas taip, kad saugos juostos aplink kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takus oro uostuose, kurios yra oro uosto dalis ir kurioms taikomos specialios taisyklės ir apribojimai, kaip nagrinėjamieji šioje byloje, susiję su žemės naudojimu, tačiau kurios kartu naudojamos pjauti žolei, iš kurios gaminamos pašaro granulės, atitinka paramos skyrimo reikalavimus pagal minėtas nuostatas?

3. Jeigu atsakymas į 1 klausimo c punktą arba 2 klausimą būtų neigiamas, ar tokiu atveju tai, kad žemės sklypai, be to, kad yra naudojami kaip daugiametės ganyklos pašaro granulėms gaminti, yra ir saugos juostos aplink kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takus, bus:
- a) klaida, kurią ūkininkas pagrįstai galėjo aptikti, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnį, kai teisės į išmokas už tą žemę vis dėlto buvo skirtos?
 - b) klaida, kurią ūkininkas pagrįstai galėjo aptikti, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalį, kai parama už tą žemę vis dėlto buvo išmokėta?
 - c) nepagrįstas mokėjimas ir dėl to negalima manyti, kad pagalbos gavėjas elgėsi sąžiningai, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalį, kai parama už tą žemę vis dėlto buvo išmokėta?
4. Į kurį laiko momentą reikia atsižvelgti vertinant, ar:
- a) yra klaida, kurią ūkininkas pagrįstai galėjo aptikti, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnį?
 - b) yra klaida, kurią ūkininkas pagrįstai galėjo aptikti, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalį?
 - c) galima laikyti, kad pagalbos gavėjas elgėsi sąžiningai, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalį?
5. Ar 4 klausimo a–c punktuose nurodytą vertinimą reikia atlikti dėl kiekvienų konkrečių paramos teikimo metų, ar dėl viso mokėjimo?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 47 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, kiek žemės plotai aplink oro uosto kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takus gali būti laikomi pagalbos „reikalavimus atitinkančiais hektarais“, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą.
- 48 Pirmiausia primintina, kad, remiantis Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalimi, pagalbos „reikalavimus atitinkantis hektaras“ yra valdos žemės ūkio paskirties žemė, kurioje yra ariamoji žemė ir daugiametė ganykla, išskyrus daugiametėmis kultūromis apsėtus plotus, miškus ar ne žemės ūkio veiklai naudojamus plotus.
- 49 Reglamentas Nr. 1782/2003 nuo 2009 m. sausio 1 d. buvo pakeistas Reglamentu Nr. 73/2009. Remiantis pastarojo reglamento 34 straipsnio 2 dalies a punktu, „reikalavimus atitinkančiu hektaru“ laikytina visa valdos žemės ūkio paskirties žemė, naudojama žemės ūkio veiklai; arba, kai plotai naudojami ne tik žemės ūkio veiklai, žemės ūkio veiklos vykdoma daugiausia.
- 50 Atsižvelgiant į tai, kad šioje byloje reikšmingas laikotarpis, kuriuo susiklostė faktinės aplinkybės, yra 2005–2009 m., abu šie reglamentai taikomi *ratione temporis*. Tačiau pažymėtina, kad Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalies ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punkto formuluotės skiriasi.

- 51 Iš Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punkto formuluotės vienareikšmiškai matyti, kad žemės ūkio paskirties žemė, naudojama ne žemės ūkio veiklai, patenka į pagalbos skyrimo „reikalavimus atitinkančio hektaro“ sąvoką, jeigu ji daugiausia naudojama žemės ūkio veiklai, tačiau taip nėra pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį.
- 52 Vis dėlto, kadangi nėra neįprasta žemės ūkio paskirties žemę naudoti tiek žemės ūkio veiklai, tiek ne žemės ūkio veiklai ir kadangi Reglamento Nr. 73/2009 parengiamuosiuose darbuose nenurodyta nieko, kas rodytų teisės aktų leidėjo ketinimą pakeisti pagalbos „reikalavimus atitinkančio hektaro“ sąvoką, apibrėžtą Reglamento Nr. 1782/2003 34 straipsnio 2 dalies a punkte, Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalis, skaitoma kartu su Reglamento Nr. 795/2004 3c straipsniu, turi būti suprantama kaip Sąjungos teisės aktų leidėjo valios patikslinti šią sąvoką padarinyš.
- 53 Šiomis aplinkybėmis pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus reikia išnagrinėti atsižvelgiant į Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punkte apibrėžtą sąvoką „reikalavimus atitinkantis hektaras“, kiek tai susiję su visu 2005–2009 m. laikotarpiu.
- 54 Taigi tam, kad galėtų atitikti atitinkamos pagalbos skyrimo reikalavimus, pagrindinėje byloje nagrinėjamas žemės plotas turi būti žemės ūkio paskirties žemė, įeinanti į ūkininko valdą ir naudojama žemės ūkio veiklai; arba jeigu naudojama dar ir kitai veiklai, žemės ūkio veiklos turi būti daugiausia.
- 55 Dėl sąvokos „žemės ūkio paskirties žemė“ pirmiausia pažymėtina, kad ji Reglamento Nr. 73/2009 2 straipsnio h punkte apibrėžta kaip „ariamoji žemė, daugiametės ganyklos arba daugiametės kultūros“.
- 56 Pagrindinėje byloje neginčijama, kad nagrinėjamą žemę J. Demmer naudojo pjauti žolei, iš kurios gaminamos pašaro granulės. Šiuo klausimu pažymėtina, kad tais atvejais, kai žemė naudojama kaip „daugiametės ganyklos“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 796/2004 2 straipsnio 2 punktą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ji turi būti laikoma „žemės ūkio paskirties“ žeme. Faktiškai pripažinimas „daugiametė ganykla“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, taigi ir pripažinimas „žemės ūkio paskirties žemė“, priklauso nuo tikrosios nagrinėjamos žemės paskirties (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Landkreis Bad Dürkheim*, C-61/09, EU:C:2010:606, 37 punktą).
- 57 Tai reiškia, kad šiuo atžvilgiu neturi reikšmės tai, jog žolės pjovimu prie kilimo, tūpimo ir stabdymo takų taip pat siekiama oro eismo saugos tikslų. Tas pats pasakytina ir apie aplinkybę, kad pagal taikytinus teisės aktus patys žemės plotai, dėl kurių kilo ginčas, skirti orlaivių saugai užtikrinti jiems kylant ir leidžiantis.
- 58 Antra, kad galėtų „atitikti reikalavimus“ pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, pagrindinėje byloje nagrinėjama žemės ūkio paskirties žemė turi įeiti į ūkininko valdą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad žemė priklauso ūkininko valdai, jeigu šis turi teisę ją valdyti žemės ūkio veiklos tikslais, t. y. šios žemės atžvilgiu ūkininkas turi būti pakankamai nepriklausomas, kad galėtų vykdyti savo žemės ūkio veiklą (Sprendimo *Landkreis Bad Dürkheim*, C-61/09, EU:C:2010:606, 58 ir 62 punktai).
- 59 Šiuo atveju su kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takais besiribojančių saugos juostų naudojimo taisyklės ir apribojimai nustatyti tiek nacionalinių ir tarptautinės teisės aktų nuostatose, kuriomis siekiama užtikrinti oro eismo saugą, tiek sutarčių sąlygose, kuriomis pagrindinėje byloje nagrinėjami žemės plotai suteikti naudoti J. Demmer. Šios nuostatos ir sąlygos, kuriomis, be kita ko, reglamentuojama, kaip turi būti prižiūrimi minėti žemės plotai, kokios kultūros gali būti auginamos ir kokio didžiausio aukščio gali užaugti žolė, neginčijami labai apriboja J. Demmer laisvę jais disponuoti.

- 60 Tačiau kol šie apribojimai nekliudo ūkininkui naudojamuose žemės plotuose vykdyti žemės ūkio veiklos (o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), tol nelaikytina, kad šie žemės plotai neįeina į jo valdą.
- 61 Atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, dar primintina, kad nors valdymo sąvoka nereiškia, kad ūkininkas gali neribotai disponuoti atitinkama žeme, jeigu ji naudojama žemės ūkio veiklai, vis dėlto ypač svarbu, kad ūkininkas nebūtų visiškai suvaržytas nuomotojo nurodymų (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Landkreis Bad Dürkheim*, C-61/09, EU:C:2010:606, 61 ir 63 punktus).
- 62 Taigi ūkininkas, be kita ko, turi turėti tam tikrą laisvę atitinkamuose žemės plotuose verstis žemės ūkio veikla ir juose atlikti darbus ne vien nuomotojui paprašius, o tai irgi turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas pagrindinės bylos aplinkybes.
- 63 Trečia, kaip matyti iš šio sprendimo 54 punkto, tam, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama žemės ūkio paskirties žemė atitiktų pagalbos skyrimo reikalavimus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, ji turi būti naudojama žemės ūkio veiklai arba, jeigu naudojama ir kitai veiklai, žemės ūkio veiklos turi būti daugiausia.
- 64 Pagrindinėje byloje neginčijama, kad nagrinėjamuose žemės plotuose J. Demmer vykdoma veikla, t. y. žolės, iš kurios gaminamos pašaro granulės, pjovimas, yra žemės ūkio veikla, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1782/2003 2 straipsnio c punktą ir Reglamento Nr. 73/2009 2 straipsnio c punktą.
- 65 Be to, reikia pažymėti, kad remiantis Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalimi ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktu, nesvarbu, ar tokia veikla atitinkamuose žemės plotuose atitinka teisinius reikalavimus, kurių tikslas – konkrečiose oro uosto zonose užtikrinti oro eismo saugą (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Landkreis Bad Dürkheim*, C-61/09, EU:C:2010:606, 47 punktą).
- 66 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, J. Demmer sutiko naudoti pagrindinėje byloje nagrinėjamus Skriudstrupo oro bazės teritorijoje esančius žemės plotus, tinkamai atsižvelgdamas į skrydžių operacijas, o remiantis su Alborgo oro uostu sudaryta nuomos sutartimi, ginkluotosios pajėgos turėjo teisę naudoti atitinkamus minėto oro uosto teritorijoje esančius žemės plotus bet kokioms karinėms pratyboms organizuoti.
- 67 Vis dėlto, kaip išvados 41 punkte nurodė generalinis advokatas, nei tokių sąlygų egzistavimo, nei minėtų žemės plotų, kurie ribojasi su aerodromo kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takais, buvimo vietos negalima laikyti ne žemės ūkio veiklos tuose žemės plotuose įrodymais.
- 68 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar tuose žemės plotuose faktiškai vykdoma ne žemės ūkio veikla, kaip antai karinės pratybos arba skrydžių operacijos.
- 69 Jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prieitų prie išvados, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami žemės plotai naudojami ir žemės ūkio, ir kitai veiklai, reikia priminti, jog pagal Reglamento Nr. 795/2004 3c straipsnį šie žemės plotai, taikant Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktą, turėtų būti laikomi daugiausia naudotais žemės ūkio veiklai, jeigu ne žemės ūkio veiklos intensyvumas, pobūdis, trukmė ir pasirinktas laikas itin netrukdo vykdyti žemės ūkio veiklos.
- 70 Atliekant šį vertinimą reikia atsižvelgti į visas faktines aplinkybes, susijusias su įvairiomis paskirtimis, kurioms naudojami pagrindinėje byloje nagrinėjami žemės plotai. Kaip išvados 52 punkte pažymėjo generalinis advokatas, žemės ūkio veiklos ribojimas tuose žemės plotuose laikytinas reikšmingu, kai ūkininkas, vykdydamas žemės ūkio veiklą, susiduria su realiais, o ne nereikšmingais sunkumais ar kliūtimis, kuriuos lemia kito pobūdžio lygiagrečiai vykdoma veikla.

- 71 Be to, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 795/2004 3c straipsnį svarbu tai, kad ūkininkas atitinkamuose žemės plotuose galėtų vykdyti žemės ūkio veiklą, nepaisant apribojimų, kylančių dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos.
- 72 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar J. Demmer tuose žemės plotuose vykdyta veikla tikrai gali būti vykdoma ir tam itin netrukdo ne žemės ūkio veiklos intensyvumas, pobūdis, trukmė ir pasirinktas laikas.
- 73 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1782/2003 44 straipsnio 2 dalis ir Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punktas aiškintini taip, kad žemės ūkio paskirties žemė, kurią sudaro aerodromo saugos juostos aplink kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takus, kurioms taikomos specialios taisyklės ir apribojimai, yra atitinkamos pagalbos skyrimo reikalavimus atitinkanti žemė, jeigu, pirma, tuos žemės plotus eksploatuojantis ūkininkas gali pakankamai savarankiškai juos naudoti žemės ūkio veiklai ir, antra, veiklą tuose žemės plotuose jis gali vykdyti nepaisydamas apribojimų, kylančių dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos.

Dėl trečiojo–penktojo klausimų

- 74 Trečiuoju–penktuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tuo atveju, jeigu jis prieitų prie išvados, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama žemė neatitinka pagalbos skyrimo reikalavimų, nes ūkininkas neturi jokios veiksmų laisvės tuos žemės plotus naudoti žemės ūkio veiklai ir (arba) negali tuose žemės plotuose vykdyti žemės ūkio veiklos dėl apribojimų, kurių kyla dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos, toks ūkininkas galėjo pagrįstai suvokti, kad teisės į išmokas paskirtos ir atitinkama pagalba išmokėta klaidingai.
- 75 Pirmiausia primintina, kad taikant Reglamento Nr. 1782/2003 43 straipsnį ūkininkams paskirtos teisės į išmokas iš esmės nustatomos padalijant referencinę sumą iš visų hektarų, už kuriuos 2000–2002 m. laikotarpiu buvo suteikta teisė gauti šio reglamento VI priede išvardytas tiesiogines išmokas, skaičiaus trejų metų vidurkio. Todėl aplinkybė, kad žemės plotai, už kuriuos numatyta teisė į tokias tiesiogines išmokas, pagal bendrosios išmokos schemą nėra pagalbos skyrimo reikalavimus atitinkantys hektarai, savaime negali leisti pateisinti pagal šį 43 straipsnį suteiktą teisių į išmokas kvestionavimo.
- 76 Tačiau tokiu atveju, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prieitų prie išvados, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės į išmokas J. Demmer paskirtos nepagrįstai, primintina, kad nors Reglamento Nr. 796/2004 73b straipsnyje numatyta, jog tokios teisės turi būti perduotos nacionaliniam rezervui, vis dėlto iš Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnio 1 dalies išplaukia, kad iki 2009 m. sausio 1 d. nepagrįstai skirtos teisės į išmokas laikomos teisėtomis ir tinkamomis nuo 2010 m. sausio 1 d. Tačiau, remiantis šio reglamento 137 straipsnio 2 dalimi, ši nuostata netaikoma teisėms į išmokas, paskirtoms pagal neteisingais faktais pagrįstas paraiškas, išskyrus atvejus, kai ūkininkas pagrįstai negalėjo aptikti klaidos.
- 77 Šiuo atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad dar 2008 m. lapkričio mėn. kompetentinga institucija pranešė J. Demmer apie tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų žemės plotų negali laikyti atitinkančiais pagalbos skyrimo reikalavimų. Kartu J. Demmer taip pat sužinojo, kad kompetentinga institucija ketina iš naujo perskaiciuoti jam pirma paskirtas teises į išmokas.
- 78 Kaip išvados 70 punkte nurodo generalinis advokatas, Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnį pateisina teisėtų lūkesčių apsaugos principas. Tai reiškia, kad J. Demmer, kuriam iki 2010 m. sausio 1 d. buvo pranešta apie nepagrįstai skirtas teises į išmokas už minėtus žemės plotus, bet kuriuo atveju negali remtis šia nuostata siekdamas, kad šios teisės būtų įteisintos.

- 79 Todėl J. Demmer privalo pagal Reglamento Nr. 796/2004 73a straipsnio 1 dalį perduoti jam nepagrįstai skirtas teises į išmokas nacionaliniam rezervui, ir turi būti laikoma, kad jos jam niekada neskirtos.
- 80 Nepagrįstai išmokėtos pagalbos sumos turi būti gražintos, kaip numatyta Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 1 dalyje. Iš šio reglamento 73a straipsnio 4 dalies matyti, kad tas pats taikytina ir išmokoms, kurios pasirodo nepagrįstos dėl to, kad išmokėtos remiantis teisėmis, kurios savo ruožtu buvo nepagrįstai suteiktos ūkininkui.
- 81 Nepaisant to, taikant minėto reglamento 73 straipsnio 4 dalį, ūkininkas iš esmės neprivalo gražinti pagalbos, kurią nepagrįstai gavo, jeigu ji jam buvo išmokėta dėl kompetentingos institucijos arba kitos institucijos klaidos, kurios jis negalėjo pagrįstai aptikti.
- 82 Kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 70 punkte, šią išimtį pateisina teisėtų lūkesčių apsaugos principas.
- 83 Šioje byloje iš atsakymo į pirmąjį ir antrąjį klausimus paaiškėja, kad klaida galbūt galėjo būti padaryta dėl to, kad kompetentinga institucija išmokėjo J. Demmer pagalbą už pagrindinėje byloje nagrinėjamus žemės plotus, nors jie neatitiko šios pagalbos skyrimo reikalavimų dėl to, kad neįėjo į jo valdą ir (arba) nebuvo daugiausia naudojami žemės ūkio veiklai.
- 84 Siekiant nustatyti, ar buvo galima aptikti klaidą, reikia atsižvelgti į tai, kad ūkininkai, kaip profesionalai, turėtų ypač atidžiai teikti pagalbos paraiškas ir žinoti jos skyrimo sąlygas. Būtent tai išplaukia, iš Reglamento Nr. 796/2004 12 straipsnio, pagal kurį ūkininkui tenka pareiga patikrinti informacijos, esančios iš anksto atspausdintoje formoje, naudojamoje prašant skirti pagalbą pagal bendrosios išmokos schemą, teisingumą. Iš šio straipsnio taip pat aišku, kad ši išmokų schema grindžiama prielaida, jog ūkininkai žino sąlygas, kuriomis pagal atitinkamas schemas teikiama pagalba.
- 85 Be to, pažymėtina: kadangi Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalyje numatyta pareigos gražinti nepagrįstai gautas išmokas išimtis, ji turi būti aiškinama siaurai, juo labiau kad nustatant tokią pareigą siekiama apsaugoti Europos Sąjungos finansinius interesus.
- 86 Šiomis aplinkybėmis ir, nepaisant sunkumų, kurių gali kelti reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas, laikytina, kad ūkininkas, kurio situacija tokia pati kaip J. Demmer, iš esmės galėjo suprasti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami žemės plotai neatitinka pagalbos skyrimo reikalavimų, nes neįeina į jo valdą ir (arba) nėra daugiausia naudojami žemės ūkio veiklai, ir dėl to netenkinamos Reglamento Nr. 73/2009 34 straipsnio 2 dalies a punkte numatytos sąlygos.
- 87 Tačiau atlikdamas šį vertinimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas pagrindinės bylos aplinkybes, visų pirma į tai, ar prieš žemės ūkio paskirties žemės sklypų registro patikrą, kuri vyko 2008 m., Danijoje buvo susiklosčiusi administracinė praktika, kaip sistemingai atpažinti, ar tokie žemės plotai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, atitinka konkrečios pagalbos skyrimo reikalavimus. Tokiu atveju reikėtų preziumuoti, kad J. Demmer negalėjo aptikti šio sprendimo 83 straipsnyje nurodytos klaidos (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Vonk Noordegraaf*, C-105/13, EU:C:2014:1126, 50 punktą).
- 88 Tačiau tai, kad kompetentingos institucijos išmokėjo pagalbą už pagrindinėje byloje nagrinėjamus žemės plotus, savaime neleidžia atmesti galimybės, kad būta klaidos, kurią ūkininkas galėjo pagrįstai aptikti. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimuose nurodytos nuostatos, ypač Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnis, kaip tik reglamentuoja atvejus, kai išmokos išmokėtos nepagrįstai, todėl preziumuojama, kad ūkininkai žino apie riziką, kad gali būti atliekamos korekcijos, be kita ko, ir vėliau, kai pagalba jiems jau išmokėta.

- 89 Be to, siekiant įvertinti, ar ūkininkas galėjo pagrįstai aptikti dėl išmokėtos pagalbos atsiradusią klaidą, reikia atsižvelgti, kaip matyti iš Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalies, į pagalbos išmokėjimo momentą.
- 90 Be to, kadangi pagalba iš karto išmokama už visus metus ir bėgant laikui gali pasikeisti reikšmingos aplinkybės, susijusios su atitinkamų žemės plotų atitiktimi pagalbos skyrimo reikalavimams, kiekvienų konkrečių metų vertinimas pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalį turi būti atliekamas atskirai.
- 91 Galiausiai primintina, kad, kaip numatyta Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalyje, pareiga grąžinti nepagrįstai išmokėtą pagalbą nebetaikoma praėjus dešimčiai metų nuo išmokėjimo dienos. Tačiau šis terminas trumpinamas iki ketverių metų, jeigu ūkininkas elgėsi sąžiningai.
- 92 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad ūkininkas laikomas sąžiningu, jeigu buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad žemės plotai atitinka pagalbos skyrimo reikalavimus. Tačiau tai, kad kompetentingos institucijos išmokėjo pagalbą už šiuos žemės plotus, dėl šio reglamento 88 punkte nurodytų priežasčių savaime neleidžia konstatuoti sąžiningo ūkininko elgesio.
- 93 Be to, kadangi atsižvelgiant į sąžiningą ūkininko elgesį siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi teisėtų lūkesčių apsaugos principo, sąžiningas elgesys tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, turi egzistuoti nuo pagalbos paraiškos pateikimo momento ir trukti ketverius paskesnius metus nuo jos išmokėjimo dienos. Todėl taikant Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalį sąžiningas elgesys turi būti vertinamas atskirai dėl kiekvienų konkrečių metų ir tęstis ketverius metus nuo pagalbos išmokėjimo dienos.
- 94 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–penktąjį prejudicinius klausimus reikia atsakyti:
- Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnis aiškintinas taip, kad ūkininkas kuriam iki 2010 m. sausio 1 d. buvo pranešta apie nepagrįstai skirtas teises į išmokas, negali remtis šiuo straipsniu siekdamas, kad tos teisės būtų įteisintos.
 - Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalis aiškintina taip, kad ūkininkas turi būti laikomas galinčiu pagrįstai suvokti, kad žemės plotai, kuriuos naudoti žemės ūkio veiklai jis neturi jokios veiksmų laisvės ir (arba) kuriuose negali vykdyti žemės ūkio veiklos dėl apribojimų, atsirandančių dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos, neatitinka konkrečios pagalbos skyrimo reikalavimų. Siekiant įvertinti, ar toks ūkininkas galėjo pagrįstai aptikti padarytą klaidą, reikia atsižvelgti į pagalbos išmokėjimo momentą. Pagal Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 4 dalį turi būti atskirai vertinami kiekvieni konkretūs metai, ir
 - Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalis aiškintina taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, sąžiningu laikytinas ūkininkas, kuris buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad žemės plotai atitinka pagalbos skyrimo reikalavimus. Taikant Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalį tokio ūkininko sąžiningas elgesys turi būti vertinamas atskirai dėl kiekvienų konkrečių metų ir tęstis ketverius metus nuo pagalbos išmokėjimo dienos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 95 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001, 44 straipsnio 2 dalis ir 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančio Reglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006, (EB) Nr. 378/2007 ir panaikinančio Reglamentą Nr. 1782/2003, 34 straipsnio 2 dalies a punktą aiškintini taip, kad žemės ūkio paskirties žemė, kurią sudaro aerodromo saugos juostos aplink kilimo ir tūpimo, riedėjimo ir stabdymo takus, kurioms taikomos specialios taisyklės ir apribojimai, yra atitinkamos pagalbos skyrimo reikalavimus atitinkanti žemė, jeigu, pirma, tuos žemės plotus eksploatuojantis ūkininkas gali pakankamai savarankiškai juos naudoti žemės ūkio veiklai ir, antra, tą veiklą tuose žemės plotuose jis gali vykdyti nepaisydamas apribojimų, atsirandančių dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos.
2. Reglamento Nr. 73/2009 137 straipsnis aiškintinas taip, kad ūkininkas kuriam iki 2010 m. sausio 1 d. buvo pranešta apie nepagrįstai skirtas teises į išmokas, negali remtis šiuo straipsniu siekdamas, kad šios teisės būtų įteisintos.

2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 796/2004, nustatančio išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Reglamente Nr. 1782/2003, iš dalies pakeistame 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2184/2005, įgyvendinimo taisykles, 73 straipsnio 4 dalis aiškintina taip, kad ūkininkas turi būti laikomas galinčiu pagrįstai suvokti, kad žemės plotai, kuriuos naudoti žemės ūkio veiklai jis neturi jokios veiksmų laisvės ir (arba) kuriuose negali vykdyti žemės ūkio veiklos dėl apribojimų, atsirandančių dėl tuose pačiuose žemės plotuose vykdomos ne žemės ūkio veiklos, neatitinka konkrečios pagalbos skyrimo reikalavimų. Siekiant įvertinti, ar toks ūkininkas galėjo pagrįstai aptikti padarytą klaidą, reikia atsižvelgti į pagalbos išmokėjimo momentą. Pagal minėto reglamento 73 straipsnio 4 dalį turi būti atskirai vertinami kiekvieni konkretūs metai.

Reglamento Nr. 796/2004, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 2184/2005, 73 straipsnio 5 dalis aiškintina taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, sąžiningu laikytinas ūkininkas, kuris buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad žemės plotai atitinka pagalbos skyrimo reikalavimus. Taikant minėto Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnio 5 dalį tokio ūkininko sąžiningas elgesys turi būti vertinamas atskirai dėl kiekvienų konkrečių metų ir tęstis ketverius metus nuo pagalbos išmokėjimo dienos.

Parašai.